

STATUI SAU PORTRETE CA MĂSURĂ DE CINSTIRE ÎN INSCRIPTIILE ONORIFICE DIN AREALUL PONTIC. OBSERVAȚII PRELIMINARE*

Victor COJOCARU**

Schlagwörter: Ehreninschriften, pontischer Raum, Standbild/Porträt, Medien in der Antike.

Cuvinte cheie: Inscriptii onorifice, spațiul pontic, statuie/portret, mass-media în antichitate.

Zusammenfassung: In mehr als 300 mir bekannten Ehreninschriften aus dem pontischen Raum, in welchen Fremde oder eigene Bürger geehrt werden, wird ein Standbild oder Porträt 50mal erwähnt – 16mal sicher oder vermutlich als εἰκὼν χαλκή, fünfmal als εἰκὼν ἐνοπλος/χαλκή ἐν ὅπλοις, dreimal als ἀνδριάς ἔφιτπος, zweimal als εἰκὼν ἐπίχρυσος, einmal als εἰκὼν τελέας, einmal als εἰκόνες γραπταί, einmal als τύπος λευκοῦ λί[θ]ον, einmal als τύπος ἐπίχρυσος und 20mal als ἀνδριάς/εἰκὼν/ἀγάλματα ohne weitere Präzisierungen. Diese Bilder oder Porträts sollten auf den Akropolen, in Tempeln, neben den Altären oder den Statuen einiger Hauptgottheiten der Stadt sowie im Gymnasium aufgestellt werden, also, wie üblich in Ehreninschriften vorgesehen wird, – ἐν ἐπισήμῳ bzw. ἐν τῷ ἐπισημοτάτῳ τῆς πόλεως τόπῳ. Durch die Analyse aller Angaben – mit der Ausnahme von Götter- und Herrscherstatuen oder von gemalten, gemeißelten und gegossenen Abstraktionen und Personifikationen, die hier weggelassen wurden – versucht der Autor, im bescheidenen Rahmen eines vorläufigen Beitrages, den Einblick in die Beziehungen der Adressatengruppe zu städtischen Gemeinschaften zu vertiefen, wofür der Schwerpunkt der Forschung auf den folgenden Aspekten stand: Wie textlicher Inhalt auf verschiedene Weise Kommunikation schafft; Wie die Inschriften Gestalt annehmen; Wie sie zusammen

* Lucrare elaborată cu sprijinul unui grant acordat de Consiliul Național al Cercetării Științifice din România, CNCS – UEFISCDI, în cadrul proiectului cu numărul PN-II-ID-PCE-2011-3-0054. Textul a fost prezentat, mai întâi, sub forma unei comunicări, pe data de 11 octombrie 2012, în cadrul sesiunii internaționale „Pontica 2012”, organizată de Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța.

** Victor Cojocaru: Academia Română – Filiala Iași, Institutul de Arheologie, Bd. Carol I, nr. 8, Iași 700505; e-mail: cojocaru_arhia@yahoo.com.

mit einem Monument oder anderen Inschriften gestaltet werden; Wer sie zur Kommunikation benutzen konnte; Wie sie wahrgenommen wurden; Wie und weshalb die Kommunikationswege durch die Benutzung von Inschriften verändert wurden.

Rezumat: În cele peste 300 de inscripții onorifice studiate de autor, decretate pentru străini sau pentru cetățenii proprii, statuile sau portretele apar menționate de 50 de ori: de 16 ori ca εἰκὼν χαλκή, de cinci ori ca εἰκὼν ἔνοπλος/χαλκή ἐν ὅπλοις, de trei ori ca ἀνδριάς ἔφιππος, de două ori ca εἰκὼν ἐπίχρυσος, o dată ca εἰκὼν τελέας, o dată ca εἰκόνες γραπταί, o dată ca τύπος λευκοῦ λίθου, o dată ca τύπος ἐπίχρυσος și de 20 ori ca ἀνδριάς/εἰκών/ἀγάλματα fără alte precizări. Aceste sculpturi sau tablouri trebuiau să fie amplasate pe acropole, în temple, lângă altarele sau statuile unor zeitați eponime ale orașelor, în gimnazii, precum și în clădirile unor colegii, altfel spus – pentru a prelua un terminus technicus larg uzitat în limbajul lapicizilor – ἐν ἐπισήμῳ, respectiv ἐν τῷ ἐπισημοτάτῳ τῆς πόλεως τόπῳ. Prin analiza tuturor mărturiilor – cu excepția reprezentărilor divinităților, a regilor/dinaștilor/împăraților sau a unor abstracțiuni personificate, rămase în afara cercetării – autorul propune o reflecție (în măsura permisă de limitele unui studiu preliminar) asupra legăturilor dintre notabilitii onorați și comunitățile care proclamau măsurile de cinstire. În consecință, cercetarea se concentrează asupra următoarelor aspecte: posibilitățile de comunicare sugerate de textul scris; motivația și căile de elaborare a inscripțiilor; locul de amplasare a unei statui sau a unui decret onorific; persoanele sau grupurile sociale antrenate în folosirea statuilor/portretelor ca instrument al comunicării vizuale și impactul/relevanța unor asemenea măsuri de cinstire în cadrul unei comunități.

Introducere

Într-un articol privind statuile menționate în inscripții din Asia Minor Thomas Pekáry observa, pe bună dreptate, că „orașele antice trebuie să fi fost pline de statui într-o măsură pe care noi astăzi abia dacă o mai putem percepe adecvat¹. Cu atât mai potrivită pare observația atunci când ne îndreptăm atenția asupra arealului pontic, în care o lume situată la marginea antichității a cunoscut într-un mod diferit față de alte ținuturi ale *oikoumenei* creșterea și descreșterea polis-ului cu toată mulțimea aspectelor circumscrise activității unei comunități urbane. Nota discordantă, percepță de exogeza modernă prin raportare la regiunile extrapontice, s-ar datora nu doar unei intensități mai scăzute a manifestărilor sculptural-arhitecturale în comparație cu urbanismul din alte părți ale lumii greco-romane (mai cu seamă, față de cea microasiatică), ci și a unei sorti mai vitrege a resturilor de construcții antice în epocile ulterioare².

¹ PEKÁRY 1978, p.727 = PEKÁRY 1994, p.145: „Antike Städte müssen in einer Weise mit Statuen überfüllt gewesen sein, daß wir uns heute kaum mehr eine richtige Vorstellung davon machen können“.

² Ar fi suficient să amintim aici cazul orașelor Olbia și Tyras, ale căror pietre antice (inclusiv cele cu inscripții) au fost folosite fără nici o reținere la construcția și refacerile ulterioare ale cetăților medievale Očeakov și Cetatea Albă, ultima suprapunând, de altfel, în mare măsură așezarea antică. Iar marmora de la Olbia ar fi fost folosită de locuitorii satului Ilinskoe (actualul Parutino) inclusiv ca materie primă pentru obținerea varului prin ardere. Cum reiese din descrierea făcută de A.K. Meier în 1791 (*apud* TUNKINA 2002, p.424), încă la sfârșitul secolului XVIII pe teritoriul Olbiei erau excavate pietre antice în

Tema la a cărei mai bună înțelegere încercăm să ne aducem contribuția a constituit subiect de reflecție pentru mai mulți predecesori³, dar o cercetare de ansamblu a statuilor sau portretelor ca măsură de cinstire a notabililor (*Die Honoratiorenenschicht*)⁴ din arealul pontic lipsește până în prezent, ceea ce explică rațiunea demersului nostru. În cele peste 300 de inscripții onorifice (dintr-un total de cca. 4000 de documente lapidare) studiate de către noi⁵, decretate pentru străini sau pentru cetățenii proprii, statuile sau portretele apar menționate de 50 de ori⁶: de 16 ori ca εἰκὼν χαλκή, de cinci ori ca εἰκὼν ἔνοπλος/χαλκὴ ἐν ὅπλοις, de trei ori ca ἀνδριάς ἔφιππος, de două ori ca εἰκὼν ἐπίχρυσος, o dată ca εἰκὼν τελέας, o dată ca εἰκόνες γραπταί, o dată ca τύπος λευκοῦ λί[θ]ου, o dată ca τύπος ἐπίχρυσος și de 20 ori ca ἀνδριάς/εἰκών/ἀγάλματα fără alte precizări. Aceste sculpturi sau tablouri trebuiau să fie amplasate pe acropole, în temple, lângă altarele sau statuile unor zeități eponime ale orașelor, în gimnazii, precum și în clădirile unor colegii, altfel spus – pentru a prelua un *terminus technicus* larg uzitat în limbajul lapicizilor – ἐν ἐπισήμῳ, respectiv ἐν τῷ ἐπισημοτάτῳ τῆς πόλεως τόπῳ. Ca o măsură de cinstire aparte s-ar impune amplasarea chipului aurit al olbianului Orontes, fiul lui Ababos, în *bouleuterion*-ul din Byzantion, și anume – într-un loc din sala Sfatului în care nu existau alte statui [CE 23]. Prin analiza tuturor mărturiiilor – cu excepția reprezentărilor divinităților, a regilor/dinaștilor/împăraților sau a unor abstracțiuni personificate, rămase în afara cercetării noastre – propunem, în continuare, câteva reflecții (în măsura permisă de limitele unui studiu preliminar) asupra legăturilor dintre notabilitii onorați și comunitățile care proclamau măsurile de cinstire.⁷ În consecință, demersul nostru se concentrează asupra următoarelor aspecte: 1. De la posibilitățile de comunicare sugerate de textul scris la motivația și căile de elaborare a inscripțiilor; 2. Locul de amplasare a unei statui sau a unui decret

scopul refolosirii lor ca material de construcție: „V samom dele, vo vsem prostranstve sem vyryvajut iz zemli obtesanne kamni, i vykladennyje iz onych pod zdanija fundamenty”. Nu poate fi subestimat nici rolul nociv pe care îl joacă de cca. două secole „căutătorii de comori” sau „arheologia neagră” (Schwarzarchäologie) în stabilirea cu certitudine a contextului în care au fost descoperite multe „antichități de anticariat” (între care și resturi de sculptură). Toate acestea, ca și alte vicisitudini care și-au dat concursul în „decimarea” statuilor antice, respectiv în desprinderea lor de context sau de cadul arhitectural, și-au lăsat amprenta în tot spațiul mediteranean de cultură greco-romană. Doar că acolo unde densitatea comunităților și manifestările vieții urbane au fost mai puternice, „tăvălugul” epocilor ulterioare s-a dovedit a fi mai puțin devastator.

³ Cum ar fi, de exemplu, G. Mihailov, *ad IGBulg I²*, p. 276-277, care propune o discuție (cu trimiteri la bibliografia anterioară) asupra sintagmei εἰκὼν ἔνοπλος dintr-o inscripție de la Mesambria (IGBulg I² 315⁹).

⁴ Termen ajuns celebru în literatura istorică datorită lui QUASS 1993.

⁵ Ne referim doar la documentele publicate până în prezent – în *corpora*, dar și în reviste sau volume colective de date mai recentă.

⁶ Cf. Catalogul epigrafic (abreviat CE), ce se găsește în anexă la acest studiu.

⁷ Pentru epoca romană, cercetarea preliminară propusă acum urmează să fie aprofundată în cadrul proiectului „Civic honours in the Greek world under the Roman Empire”, desfășurat sub egida Universității din Groningen/Olanda și a Universității din Tours/Franța. În contextul acestei colaborări internaționale noi ne-am asumat subiectul „Les statues honorifiques dans la documentation épigraphique et iconographique de la mer Noire à l'époque romaine”.

onorific; 3. Persoanele sau grupurile sociale antrenate în folosirea statuilor/portretelor ca instrument al comunicării vizuale și impactul/relevanța unor asemenea măsuri de cinstire în cadrul unei comunități.

1. De la posibilitățile de comunicare sugerate de textul scris la motivația și căile de elaborare a inscripțiilor

Cândva în secolul al IV-lea a. Chr., într-un moment când piratajii ocupaseră insula lui Ahile spre jefuirea grecilor, un olbian (al cărui nume nu s-a păstrat), a binemeritat cinstirea din partea cetății pentru izgonirea tâlharilor. Tot el, după revenirea în oraș, a adus – în chip felurit – servicii importante olbienilor. Pentru aceasta – ca să preluăm cât mai exact exprimarea lapicidului [CE 1] – „comunitatea cetătenilor l-a onorat în timpul vieții cu un cadou, iar după moarte i-a ridicat monument funerar pe cheltuiala statului. Poporul olbienilor a hotărât să-i fie ridicată o statuie, pentru ca faptele sale să rămână spre amintire, iar orașul să arate, astfel, grecilor că are o grija deosebită față de insulă, iar pe cei care se preocupă de aceasta îi onorează cu toată străduința (încă) din timpul vieții, aducându-le mulțumiri însemnate și după moarte”.

Odată cu această mărturie suntem la începuturile elenismului în arealul nord-vest pontic, unde *poleis* – aflate în contact permanent cu populațiile epihorice încă din momentul întemeierii – se vedea puse acum într-o situație diferită față de epoca anterioară, dar și față de alte regiuni ale Orientului grec. Orașe precum Tyras, Olbia sau Chersonesos nu s-au aflat sub stăpânirea monarhiei macedonene sau a dinastiilor elenistice anterioare lui Mithridates VI Eupator.⁸ Pe de altă parte, sfârșitul pentru *pax Scythica* coincide cu începutul unei ere pline de confruntări anevoieioase cu lumea nomazilor. În acest context, comunitățile urbane se vedea nevoie să depindă într-o măsură mult mai mare ca încainte de binefacerile asumate de către unii dintre cetătenii instărați. Ca atare, inscripțiile onorifice devin mijlocul principal de comunicare între lumea polisului în ansamblul ei și reprezentanții păturii de notabili, ale căror statui încep să „populeze” spațiile publice, unde vor concura tot mai insistent cu reprezentările zeilor și eroilor.

Din antichitate și până astăzi puterea de exprimare a cuvântului corelat imaginii s-a schimbat prea puțin. Cel care aduce servicii patriei (așa cum o făcea odinioară – pentru a da un exemplu – Hegesagoras din Histria [CE 12]) obține, între alte onoruri, afișarea publică a chipului său cu inscripția aferentă. Legătura dintre scris și imagine în documentele din arealul Pontului Euxin care ne stau la dispoziție corespunde unei necesități general grecești de a fixa contractual o măsură de cinstire acordată și, în același timp, de a transmite vizual pentru o perioadă cât mai lungă cele hotărâte. Pentru a răspunde mai convingător la întrebarea legată de motivația și căile de elaborare a inscripțiilor, ar trebui să ținem cont nu doar de scriere, ci și de imaginile corelate acesteia, ca și de cercetarea sistematică a contextului arheologic.⁹ Dar din moment ce, practic, toate

⁸ Discuția privind raporturile dintre Olbia și regatul sciților târzii din Crimeea în secolul II a. Chr. este prea complexă pentru a putea insista aici. Privitor la observațiile noastre anterioare în acest sens, vezi COJOCARU 2009, p. 7-8, 11-13; cf. COJOCARU 2013, p. 98.

⁹ Cf. ECK 2003, p. 60: „Nur ist dabei nicht zu vergessen, dass nicht die Inschrift bei der

imaginile relevante pentru subiectul abordat de noi fie nu s-au păstrat, fie nu mai pot fi asociate cu o inscripție anume, iar majoritatea decretelor care ne interesează nu au fost descoperite *in situ*, suntem nevoiți să apelăm aproape exclusiv la informațiile oferite de texte.

Dintre mai multe exemple relevante atragem atenția asupra lui Theokles din Olbia [CE 40], cetățean ideal și prieten al străinilor, de care s-a ocupat într-un articol recent Heinz Heinen¹⁰. Conform inscripției, Theokles, fiul lui Satyros, se trăgea din strămoși celebri și plini de merite față de orașul natal datorită atât soliilor și diferitelor magistraturi asumate, cât și binefacerilor acordate concetătenilor și străinilor. Moștenind noblețea strămoșilor, Theokles a dovedit la rându-i binefaceri atât de mari, încât – atât în ceea ce privește dragostea de patrie, cât și în privința ospitalității față de eleni – și-a depășit predecesorii, arătându-se egal celor mai mari evergeti ai orașului. Ales în unanimitate pentru a patra oară în cea mai înaltă funcție, a fost răpit de un demon invidios, fără să-și mai poată duce la capăt magistratura. Cetătenii și străinii, rămași îndoliați din cauza răpirii întâistățitorului bărbat al cetății, s-au adresat către Sfat și popor și către orașele de unde proveneau străinii ca Theokles să fie încununat cu o cunună de aur și cranicul să anunțe următoarele: „Sfatul și poporul și orașele de unde provin străinii aflați la noi îl încununează pe Theokles, fiul lui Satyros, deoarece el i-a învins pe toți cei care din timpuri străvechi s-au remarcat prin binefaceri față de oraș”. În continuare, *pséphisma* prevedea amplasarea, pe cheltuială publică, a chipului celui onorat în gimnaziu, de a cărui construcție s-ar fi îngrijit el însuși. Hotărârea trebuia să fie săpată pe o stelă de marmură, așezată în locul cel mai vizibil din oraș, pentru ca să poată fi cunoscute curajul nestrămutat al lui Theokles, noblețea lui spontană, osârdia întru salvarea cetătenilor și filantropia față de străini, dar și ca un îndemn pentru toți cei care ar fi fost în măsură să săvârșească binefaceri față de orașul lor.

2. Locul de amplasare a unei statui sau a unui decret onorific

În documentul invocat mai sus chipul pe scut al celui onorat (ca *imago clipeata*) este amplasat în gimnaziu, iar piatra cu decretul de cinstire – în cel mai vizibil loc din oraș. Alte inscripții completează tabloul, în același sens, pentru mai toate *poleis* din arealul Mării Negre (cu excepția Regatului Bosporan, de unde cunoaștem amplasarea publică a statuilor onorifice doar în cazul regilor și a unor demnitari de la curtea regală). În secolul al III-lea a. Chr. Diogenes, fiul lui Diogenes, a obținut la Histria o statuie de bronz în agora, într-un loc ales chiar de cel onorat, hotărârea de cinstire fiind săpată pe cel puțin două stele de marmură [CE 4]. Tot în secolul al III-lea în piața publică din Histria era amplasată statuia din bronz a lui Dionysios, fiul lui Struthion – de această dată lângă statuia Demos-ului, alături de alte reprezentări care puteau atrage privirile în acest spațiu [CE 5]. Decretul era săpat atât pe baza statuiei, cât și pe o stelă de marmură, așezată lângă altarul zeilor din Samothrake.

öffentlichen Präsentation das Entscheidende war, sondern vielmehr das, was visuell erfasst werden konnte“; 61: „Man müsste dazu das Inschriftenmaterial, aber auch die bildlichen Darstellungen und archäologischen Befunde einmal systematisch daraufhin durchsehen“.

¹⁰ HEINEN 2009.

Către sfârșitul secolului al III-lea sau începutul celui următor Nikeratos, fiul lui Papias, a binemeritat într-un mod deosebit pentru serviciile aduse patriei [CE 10]. Ca judecător extern a obținut, mai întâi, o statuie și un portret din partea chersonesiștilor. Iar mai apoi, după ce a căzut victimă unui atac mișelesc al dușmanilor, i-au fost decretate onoruri excepționale, asemănătoare celor stabilite pentru Diodoros Pasparos, personalitate politică a Pergamonului din timpul războiului împotriva lui Aristonikos¹¹. Decretul olbian pentru Nikeratos prevedea: înmormântare publică în oraș, în zi de doliu pentru întreaga comunitate; o cunună de aur în numele Demosului, o statuie ecvestră într-un loc ales de rude. Pe statuie trebuia să fie săpată următoarea inscripție: „Poporul a ridicat această statuie ecvestră lui Nikeratos, fiul lui Papias, care ca binefăcător a urmat vrednicia strămoșilor, aducând mult folos patriei. Pentru vrednicia și pentru binefacerile sale față de popor”. Povestea lui Nikeratos nu se încheia odată cu ridicarea statuiei. Aceasta urma să fie încununată în fiecare an cu prilejul convocării Adunării poporului și a întrecerilor hipice în cinstea lui Ahile, crainicul trebuind să anunțe cele înscrise pe baza statuiei. Totodată, decretul înscris pe o stelă de marmură era așezat într-un loc public ales de rude.

În secolul al II-lea un bust de bronz pentru un oarecare, fiul lui Theognatos, a fost așezat în gimnaziul de la Histria, într-un loc ales chiar de cel onorat [CE 14]. Programul de educație gimnazială era marcat și de lespede de marmură care înfățișa decretul. Un alt cetățean al Histriei – amiralul Hegesagoras, fiul lui Monimos, – a obținut în secolul al II-lea la Apollonia o statuie care-l înfățișa în armură completă pe un cioc de corabie [CE 12]. Statuia trebuia să fie așezată în templul lui Apollon Ietros, cu decretul onorific săpat pe baza acesteia. Către sfârșitul secolului al II-lea Diophantos, fiul lui Asklaipiodoros, din Sinope, *strategos* al lui Mithradates VI Eupator, a fost onorat la Chersones cu o statuie de bronz care-l înfățișa complet înarmat [CE 17]. Aceasta trebuia să fie așezată în acropolă, alături de altarele zeiței Parthenos și a Demosului. Două generații mai târziu în agora din Dionysopolis era ridicată statuia de bronz a lui Akornion, locul mai exact al amplasării fiind stabilit de cel onorat [CE 19]. Către sfârșitul secolului I comunitatea din Mesambria hotără ca tabloul pictat pe un scut (*imago clipeata*) al medicului Glaukias, fiul lui Athanaion, să fie amplasat în templul lui Apollo [CE 20]. În același timp, *pséphisma*, pe o lespede de marmoră, putea fi citită de cei care frecventau templul lui Asklepios.

Tradiția elenistică a decretelor onorifice a fost continuată și în epoca romană. Astfel, callatianul Apollonios a fost onorat către jumătatea secolului I p. Chr. cu mai multe statui de bronz și portrete pictate, amplasate în locurile cele mai vizibile ale orașului [CE 24]. Hotărârea de cinstire, înscrisă pe o lespede de marmură, trebuia să fie așezată într-un loc din gimnaziu ales chiar de cel onorat. Către sfârșitul secolului I comunitățile din Heracleea și Amastris au hotărât ca Iulia Aquilina, care beneficia de cetățenia ambelor orașe, să fie onorată cu o statuie ce urma să fie așezată în teatrul construit sau doar refăcut prin grija strămoșilor ei [CE 27].

Binefăcătorii și oamenii politici locali sunt eclipsați, totuși, de către

¹¹ Privitor la onorurile acordate lui Diodoros Pasparos, vezi discuția rezumativă la PEKÁRY 1994, p. 146-148.

reprezentanți ai administrației romane în ceea ce privește onorurile acordate de o comunitate sau alta. De exemplu, în anul 174 p. Chr. Titus Aurelius Calpurnianus Apollonides, procurator finanțiar al Moesiei Inferior, a fost răsplătit nu numai cu statui și busturi, dar și cu acordarea titlului de membru al Sfatului din Chersones [CE 32].

3. Persoane sau grupurile sociale antrenate în folosirea statuilor/portretelor ca instrument al comunicării vizuale și impactul/relevanța unor asemenea măsuri de cinstire în cadrul unei comunități

În comunitățile grecești urbane din arealul Mării Negre, care numărau în cel mai bun caz câteva mii (dacă nu chiar câteva sute) de cetăteni, decretele onorifice reprezentau în epocile elenistică și romană instrumentul de comunicare cel mai important. Din momentul când „mesajul scris” transmis de texte a fost corelat statuilor și portretelor celor onorați, a fost deschis drumul spre idealizarea reprezentanților păturii înstărite care își asumau o poziție dominantă din punct de vedere politic și social. Astfel, erau create premisele pentru apariția unui cetățean „ideal” ca Theokles din Olbia [CE 40], care „față de cei de aceeași vîrstă s-a comportat ca un frate, față de cei mai în vîrstă – ca un fiu, față de cei mai tineri – ca un tată”. De aici – cum observa pe bună dreptate Heinz Heinen – rezultă o imagine a polisului „ca instituție educativă supradimensionată, în sensul unei *paideia* care începe cu exemplul strămoșilor și atinge apogeul odată cu suma și intensitatea binefacerilor proprii menite să servească drept exemplu contemporanilor și urmașilor”¹². Tocmai acestui scop serveau și decretele onorifice consemnate în scris, ca și reprezentările binefăcătorilor, uneori eroizați, amplasate în locurile cele mai vizibile ale cetății. Într-o societate fără ziare, televizor și internet „elocvența” statuilor ridicate în mai toate spațiile publice, respectiv a textelor înscrise pe stele de marmură și care erau anunțate de crainici la sărbătorile cele mai importante, era cu siguranță mai mare ca astăzi. Cuvântul corelat imaginii influență și schimba mentalitatea tuturor celor implicați în evenimentele numeroase și variate ale vieții polisului – indiferent dacă ne referim la cetăteni, străini, sclavi sau chiar „barbari”.

La finalul acestor câtorva reflecții preliminare să ne fie permisă invocarea unor paralele cât se poate de elocvente pentru felul în care din antichitate și până astăzi relevanța unei statui ridicate într-un loc public a rămas aproape neschimbătă. În vara anului 2012, cu prilejul unei deplasări de documentare în Ucraina, am ajuns și în orașul Belgorod-Dnestrovskij, alias Cetatea Albă, pe locul anticului Tyras. După destrămarea Uniunii Sovietice orașul a cunoscut o decădere continuă – rata șomajului este enormă, starea străzilor și a clădirilor oferă o priveliște dezolantă, totul denotă o lipsă acută de fonduri comunitare. În această situație de stringență necesitate în drămuirea banului public vizitatorul mai puțin avizat ar putea fi șocat de un cadru desprins parcă dintr-un alt film. Ne referim la decizia consiliului municipal de a ridica lângă primărie o statuie supradimensionată a

¹² HEINEN 2009, p. 28: „Die Polis erscheint als eine große Erziehungsanstalt im Sinne einer Paideia, die mit dem Vorbild der Vorfahren beginnt, sich in der Summe und der Intensität der eigenen Lebensleistung entfaltet und ihrerseits als Muster für Zeitgenossen und Nachgeborene wirkt“.

lui Lenin, ale cărui busturi din bronz, marmură sau granit încă mai pot fi văzute pe teritoriul Ucrainei, inclusiv în taberele de odihnă pentru copii. Și dacă profilul lui Karl Marx săpat pe un deal din dreapta drumului spre Sevastopol poate stârnii astăzi ilaritate, capul uriaș a lui Kemal Atatürk sculptat pe un munte care domină orașul Eregli (antica Heracleea) încă se mai înscrive în firesc. Acestea, ca și numeroase alte exemple, care ar putea fi invocate în același sens, ne amintesc și de remarcile pline de umor ale lui Lucian din Samosata – statuile sunt nevoie să asculte prostiile celor care le venerează, să-i lecuiască pe cei bolnavi, să-i pedepsească pe hoți, să împărtășească oracole¹³.

CATALOG EPIGRAFIC¹⁴

1. Decret onorific. LD: Insula Ŝerpilor (Leuke); LP: Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, inv. L 350; sec. IV a. Chr.; ed.: IOSPE I² 325, r. 7-17 (cf. VINOGRADOV 1989, p.165; HUPE 2006, p.79, pl. 7.1-2).

[- - -] διὰ ταῦτα ὁ δῆμος |⁸ [αὐτὸν καὶ ζῶντα ἐτίμησεν δωρεᾶι | [καὶ τ]ελευτήσαντα ἔθαψεν δημοσίᾳ | [έδοξε]ν τῷ δήμῳ τῷ Ὄλβιοπολιτῶν | [στήσαι] αὐτοῦ εἰκόνα, ὅπως ἀν αἴ τε πράξεις |¹² αὐτοῦ μ]νημονεύωνται καὶ ἡ πόλις φανερὸν | ποιήσῃ τοῖς Ἐλλησιν, ὅτι καὶ τῆς νήσου πολ[λὴν | ἐπιμέλειαν] ποεῖται κατὰ τὰ πάτρια καὶ τοὺς φι|[λοτιμουμέ]νους εἰς αὐτὴν καὶ ζῶντας τιμᾶι |¹⁶ καὶ τελευτήσασιν α[ὐτοῖς] ἀ[ξ]ίας ἀποδίδωσι | [χάριτας].

2. Decret onorific pentru Kallinikos. LD: Olbia; LP: Muzeul de Arheologie din Odessa, inv. 50740 și 50523; după 330 a. Chr.; ed.: IOSPE I² 25 + 31, r. 13-16 (text reunit de Ju.G. Vinogradov, în: PS, p. 282 și pl. 6, 1-2).

[- - -] δεδόχθαι τῷ δήμῳ ἐπηγ[νέσαι] Κ]αλλίνικον Εὔξενο[ου] | ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ εὐεργεσίας τῆς εἰς τὸ[ν δῆμον καὶ στεφανωθῆνα[ι] | αὐτὸν χρυσοῖς χιλίοις καὶ ἀνδριάντι τὸν δ[ὲ] στέφανον ἀναγορευθῆνα[ι] |¹⁶ τοῖς Διονυσίοις ἐν τῷ θεάτρῳ.

3. Decret onorific pentru Apollodoros, Apollonios și Euphrones din Chersonesos. LD: Olbia; LP: filiala din St. Petersburg a Institutului de Arheologie; mijlocul sec. III a. Chr.; ed.: SEG 39, 702 = NO 28 + 29 + 123 + IOSPE I² 240, r. 1-4 & 20-33 (text reunit de JAJLENKO 1989; cf. VINOGRADOV 1989, p.215-216).

Ἐδοξε βουλῇ καὶ δήμῳ, οἱ σύνεδροι εἶπαν ἐπειδὴ Ἀπ[ολλώνιος] | Εὐφρόνεος Χερσονησίτης πολλὰ καὶ μεγάλα εὐεργ[έτηκε τῆν] | πόλιν, ύπερ

¹³ Luc. *Deor.* Conc. 12, *Cont.* 22; Alex. 30; *Luct.* 19. Cf. PEKÁRY 1994, p.161: „... die Statuen müssen Dummheiten ihrer Verehrer anhören, Kranke heilen, Diebe bestrafen, Orakel erteilen”.

¹⁴ În cazul fiecărei inscripții catalogate, *lemma* conține următoarele date: locul descoperirii (LD), locul de păstrare (LP – doar acolo unde acesta ne este cunoscut), data documentului, ediția (ed.) după care a fost preluat textul (cu trimiteri la reeditări ulterioare în cazul inscripțiilor mai importante).

ῶν ὁ δῆμος ἀποδιδοὺς χάριν εἰκόνι καὶ ταῖς μεγίσταις] |⁴ τιμαῖς ἐστεφάνωκεν αὐτόν [- - -]

[- - -] |²⁰ [- - -] ἵνα δὲ καὶ ὁ δῆμος φ[αίνηται] | ἄξιος τῶν αὐτὸν εὐεργετούντων καὶ ἡ κοινὴ συντη[ρή]σονται | τα πάντα καταλειπομένα τῶν αὐτῶν προσόδων, ἀποδοθῇ | [ναι αὐτοῖς ταῦτα διὰ τοῦ πρὸ]ς τὴν εἰκόνα τὴν Απολλωνίου |²⁴ [ἀνασταθῆναι καὶ τοὺς ψεῦτας τοῦ προθυμού] | αν τὴν πρότινην πόλιν ιδόντες, ὅτι ὁ δῆμος τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν καὶ εἰς αὐτὸν φιλο|[τιμουμένοις ἀξίας χάριτας ἀ]ποδιδῶσι μείζους ὕνταν εὖ πά|²⁸ [θητι] ὑπ' αὐτῶν, καλέσαι αὐτοὺς ἔ]πι ξένια πρότινην τὸν ιερέα τοῦ Απόλλωνος | λαονος ὕνταν ἐπιμεληταὶ (?) εἰρήνηθσαν Αγαθίνος Δημάχου, Κόνων | [τοῦ δεῖνος, ὁ δεῖνα - - - ο]ντος ἀναγράψαι δὲ καὶ τὸ ψήμα | [φισμα εἰς στήλην λιθίνην ἐπιμελούντων τῷ]ν ἀρχόντων, τὴν δὲ |³² στήλην τήνδε ἀνασταθῆναι ἐν τῷ Απόλλωνος | ιερῶι παρὰ τὴν [εἰ]κόνα.

4. Decret onorific pentru Diogenes. LD: Histria; LP: Muzeul Național de Istorie a României, inv. 83760; mijlocul sec. III a. Chr.; ed.: ISM I 1, r. 11-14.

[- - -] στεφα|[¹² νοῦσθαι] δ' αὐτὸν καὶ ἐμ πᾶσι τοῖς ἀγῶσι χρυσῶι στεφά|[νω] ἀ[ρε]τῆς ἔνεκεν καὶ εὐνοίας εἰς τὸν δῆμον στήσαι | [ι] δ' αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκῆν ἐν τῇ ἀγορᾷ οὖν ἀντὸς θέλη[ι] [- - -]

5. Decret onorific pentru Dionysios. LD: Histria; LP: Muzeul Histria, inv. 325; sec. III a. Chr.; ed.: ISM I 19, r. 10-15 & 30-32 (cf. AVRAM 2007, p. 85, nr. 19).

[- - -] δεδόχθαι τῷ[ι δῆμῳ] ἐ]| παινέσαι Διονύσιον Στρουθίωνος ἐπὶ τού|¹²τοι]ς καὶ ἀναγράψαι εὐεργέτην τοῦ δήμου, | στῆσαι δ' αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκῆ[ν ἐν τῇ ἀγορᾷ παρὰ τὸν Δῆμον καὶ τὰς εἰκόνας τὰς | παρεστῶσα|[ς αὐ]τῷ[- - -]

[- - -] σταθ[έντος δὲ | τ]οῦ ἀνδριάν[το]ς καὶ εἰς τὴν [β]άσιν τοῦ ἀνδριάν|³²το]ς ἀν[αγράψαι] τὸ ψήμα [- - -]

6. Decret onorific. LD: Histria; LP: Muzeul Histria, inv. 476; sec. III a. Chr.; ed.: ISM I 12, r. 14-22 (cf. AVRAM 2007, p. 84, nr. 12).

[- - -] ἐπαινέσαι ἐπὶ τούτοις Διοσκουρίδην Στρουθίωνος καὶ ἀναγράψαι εὐεργέ|¹⁶την τοῦ δήμου καὶ στεφανοῦσθαι αὐτὸν | ἐμ πᾶσι τοῖς ἀγῶσι στεφάνωι ἀ|[ρε]τῆς ἔνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς τὸν δῆμον | [μον στήσαι δ] αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκῆν |²⁰ [ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀναγράψαι] δὲ τὸ ψήμα | [τόδε εἰς στήλην καὶ στήσαι παρὰ τῇ]ν εἰκόνα | να αὐτοῦ τοὺς ἡγεμόνας - - -]

7. Decret onorific pentru Agasikles. LD: Chersonesos; LP: Rezervația arheologică „Chersones Tavričeskij”; sec. III a. Chr.; ed.: IOSPE I² 418 (text înscris în opt coroane care apar pe baza statuii; cf. Ju.G. Vinogradov, în: PS, p. 461-463, 569 și pl. 30, 4-5).

Ο δᾶμος Αγασικλῆ Κτη[σία]. 1. Εἰσαγησαὶ μένωι τὰν | φρου[ρὰ]ν | καὶ κατ[α]σκευ|άζαντι. 2. (Ο)ρί[ξ]αντι | τὰν ἐπὶ τοῦ | πεδ[ίου] | ἀπελείαν. 3. Τειχοποήσαντι. 4. [Ποήσαντι?] | τὰν ἀγορ[άν]. 5. [Στραταγ]ή|[σ]αντι. 6. [Τερατ]εύ|σαντι. 7. Γυ[μ]ν[α]σι|[α]ρχήσαντι. 8. [Ἄγ]ιορανοὶ μ[ήσα]ντι.

8. Decret onorific pentru Euresibios. LD: Olbia; sec. III a. Chr.; ed.: IOSPE I² 187 (text înscris pe baza unei statui)¹⁵.

Ο δῆμος Εὐρησίβιον Δημητρίου Διὺ Βασιλεῖ | [ἀρχετῆς] ἔνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτόν.

9. Decret onorific pentru Anthesterios. LD: Olbia; 250-225 a. Chr.; ed.: SEG 34, 758, r. 45-55.

[- - - δεδόχθαι βουλῆι] καὶ τῶ[ι] | δήμωι ἐπα[ινέσαι] ἐπὶ τούτοις Ανθεί]στρηριον | ἐπταδείσ[αντα καὶ στεφανοῦν χρυσῶι] στε[⁴⁸φάνωι κοτά ἐνιαυτὸν ἔκαστον, τὸν δὲ στέφα[νον ἀναγορε[υθῆναι τοῖς Διονυσίοις ἐν τῷ[ι] | θεάτρῳ νύπ[ὸ τοῦ κήρυκος, τόδε τὸ ψή[φισμα] | γραφῆναι εἰς τε[λαμῶνα λίθινον καὶ στα]θῆναι |⁵² ἐν τῷ ἐπταδείωι, καὶ τ[ὰ χρήματα οἱ ἐπτὰ ἐξέθη]καν, ἀναθεῖναι ἔ[να] μ[έ]ν ἐπ[άνω] (?) ἔτ[ερον] δὲ ἐν τῷ iε[ρῷ τύπον λευκοῦ λί[θο]ν, τὸ δὲ γενόμενον εἰς [αύ]τὸν ἀνάλωμα ἀνενεγκεῖν ήμᾶς ἐν λόγω[ι].

10. Decret onorific pentru Nikeratos. LD: Olbia; LP: Muzeul de Istorie din Moscova; sf. sec. III/înc. sec. II; ed.: IOSPE I² 34, r. 8-9 & 22-34.

[- - -] |⁸ [- - - κατέσ]τησεν δὲ τὴν πόλιν εἰς εἰρήνην, ἐφ' οἵς ἀνδριάντος [ἀν]αστά[σε]ι καὶ εἰκόνος ἀ[ναθέσει ἐτιμήθη ύπ' α]ύτῶν [- - -]

[- - -] |²² [- - - δεδόχθαι οὖν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, ὅπως ἐπιφανεστέρας τύχῃ παρὰ τῇ[ι] | τιμῆς, τὸ μὲν σῶμα εἰστοκ[ο]μισθῆναι εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὴν καθήκουσαν κηδείαν, κλεισθῆνα[ι] |²⁴ [δὲ τὰ ἐν τῇ πόλει ἐργαστήρια, μελανειμονῆσαι τε τοὺς πολείτας καὶ παρέπεσθαι τῇ ἐκφορᾷ ἀ[παντας ἐν τάξει, στεφανωθῆναι τε αὐτὸν ύπὸ τοῦ δήμου ἐπὶ τῆς ἐκκομιδῆς χρυσῶ στε[φάνω] ἀνασταθῆναι τε αὐτοῦ καὶ ἀνδριάντα ἐφιππον ἐν ᾧ ἀν τόπῳ οἱ προσήκοντες αὐτοῦ | [βούλωνται καὶ ἐπιγραφὴν διοῦναι τήνδε· "Ο δῆμος Νεικήρατον Παπίου, τὸν ἀ[π]ό προγόνων εύερ[γετην δύντα καὶ πλεῖστα τῇ]τῇ πόλει κατορθωσάμενον ἀγαθά, ἀρετῆς ἔ[ν]εικα καὶ εὐεργεσίας | [τῆς εἰς αὐτόν στεφα]νοῦσθαι δὲ αὐτὸν καὶ καθ' ἔκαστον ἐν τῇ ἀρχαιοεπεικῆι ἐκ[λη]σίαι καὶ ἐν τῷ - - - ἀγώνι τάχιλει κατὰ τὸ πυθόχρηστον τῆς ἵπποδρομίας, τοῦ κήρυκος ἀν[α]γορεύοντος καθὼς ἡ ἐπιγραφὴ<i>τοῦ ἀνδριάντος περιέχει· | ἀναγράψαι δὲ καὶ τὸ ψήφισμα εἰς τε |³²[λαμῶνα λευκόλιθον καὶ ἀναθεῖναι ἐν ᾧ ἀν προσήκοντες αὐτοῦ βούλωντ(α)ι,

¹⁵ Vezi V.V. Latyšev, *ad IOSPE I² 187*, p. 206: „... si basis magnitudinem consideramus, probabile fit Heurisibii statuam fuisse equestrem”. Cf. Ju.G. Vinogradov, în: PS, p. 462, n. 201.

ὅπως καὶ οἱ λ[οιποὶ πολεῖται προθυμότ]εροι γ[ε]ίνωνται εῦ ποιεῖν τὴν πατρίδα, τοὺς εὐεργέτας ταῖς καθηκούσαις τιμαῖς κοσμουμένους ὁρῶντες.

11. Decret onorific pentru Meniskos. LD: necropola medievală de la Pliska; LP: Universitatea „Sv. Kliment Ochridski” din Sofia; sf. sec. III; ed.: SEG 52, 724, r. 45-53 (cf. AVRAM 2012¹⁶).

[- - -] [δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ | τῷ δῆμῳ ἐπαινέ[σ]αι [μὲν] ἐπὶ τούτοις Μενίσ[κον | καὶ] ἀναγράψαι εὐεργ[ε]τ[η]ν τοῦ δήμου, σ]τε[φανοῦσθαι |⁴⁸ δέ] εἰ αὐτὸν καὶ ἐγγόνοις [έμ πᾶσι τ]οῖς ἀγῶσι [χρυσῷ | σ]τεφάνῳ δι' ἀνδραγαθῇ [αν καὶ εῦν]οιαν τῇ α[ὐτοῦ | σ]τήσαι δὲ αὐτοῦ καὶ εἰ[κόνα] χ[αλκῆ]ν ἐν τῇ ἀ[γορᾷ καὶ] | γράψαι τὸ ψήφιζμα [εἰ]ς [τὴ]μ βά[σιν]; ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ] |⁵² ἀναγράψαι τὸ ψήφισμα [τοὺς ἡγε]μόνας εἰς [στήλην] καὶ ἀναθεῖναι ἐν τῷ ι[ερῷ] τῷ[ῦ Α]πόλλωνος [- - -]

12. Decret onorific pentru Hegesagoras. LD: Histria; LP: Muzeul Național de Istorie a României, inv. 18794; sec. II a. Chr. (?)¹⁷; ed.: ISM I 64, r. 30-39 (cf. IGBulg I² 388 bis; AVRAM 2007, p. 93, nr. 64).

[- - -] [δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δῆμῳ ἐπαινέσαι μὲν ἐπὶ τούτοις τὸν δῆμον τὸν Ἰστρού³²ανῶν, φίλον ὄντα συγγενῆ καὶ συμμάχων, καὶ ἐπὶ τῷ πένιψαι ναύαρχον Ἡγησαγόραν Μονίμου καὶ ἀποκαταστῆσαι τὰς ἐψηφισαμένας Ἰστριανοῖς τιμάς· στ[ε]φανῶσαι δέ καὶ Ἡγησαγόραν Μονίμου χρυσῷ στεφάνω[ι] |³⁶ ἐν τοῖς Διονυσίοις καὶ εἰκόνι χαλκῇ ἐν ὅπλοις ἐπ' ἐμ[β]όλου καὶ ἀναθεῖναι τὴν εἰκόνα εἰς τὸ ιερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰατροῦ καὶ γράψαι τὸ ψήφισμα τὴν βά[σιν] [- - -]

13. Decret onorific pentru Aristides (?). LD: Histria; LP: Muzeul Histria, inv. 116; sec. II a. Chr.; ed.: ISM I 31, r. 10-11 (cf. AVRAM 2007, p. 87, nr. 31).

τούτοις ὁν χ[άρι]οιν αὐτὸν ὁ δῆμος ἐτίμησεν] καὶ εἰ[κόνα] χαλκαῖ[ς] [- - -]

14. Decret onorific pentru fiul lui Theognetos. LD: Histria; LP: Muzeul Histria, inv. 301 A-B; sec. II a. Chr.; ed.: ISM I 59, r. 12-22 (Decret al unei asociații).

[- - -] ἐπηγῆσθαι μὲν ἐπὶ |¹² [τούτοις - - -] Θεογνήτου καὶ στεφανοῦ | [σθαὶ αὐτὸν κατ' ἐνιαυτὸν ἐπὶ τοῦ γλυκισμοῦ | χρυσῷ στεφάνῳ ἐν τῇ τῶν Ἐρμαίων ἡμέραι φιλοτιμίας καὶ εὐνοίας τῆς] εἰς ἔαυτούς· σταθῆναι δέ | αὐτοῦ καὶ εἰκόνα[χαλκῆ]ν ἐν τῷ γυμνασίῳ ὅπου | ἀν αὐτῷ φαίνηται ὅπω[ις]

¹⁶ Între timp, autorul a avut amabilitatea să ne trimită întregul dosar legat de această inscripție, sub forma unui studiu amplu ce urmează să apară în: *Studi ellenistici* 29 (2015), fapt pentru care îi exprimăm mulțumiri și cu acest prilej.

¹⁷ Cf. AVRAM 2007, p. 93, nr. 64: „Ju.G. Vinogradov estime que ce décret ne date pas du IIe s. av. J.-C., mais bien des années 255/4 av. J.-C. La guerre entre Apollonia, aidée par Istros, et Mésambria aurait affaire aux opérations déroulées en mer Noire pendant la « deuxième guerre de Syrie »“.

καὶ οἱ λοιποὶ φιλοτιμότ[ε] | ωἱ γίνωνται πρὸς τὸ φιλαγαθεῖν εἰς τοὺς νέους· |²⁰ τὸ δὲ ψήφισμα [τόδε ἀναγράψαι ἐπὶ τοῦ παρόντος] | εἰς τελαμῶνα [λευκοῦ λίθου ὃν καὶ ἀναθεῖναι ἐν] | τῷ γυμνασίῳ ὅπου ἀντ[ῷ] φαίνηται· - - -]

15. Decret onorific. LD: Histria; LP: Muzeul Național de Istorie a României, inv. L 1420; sec. II a. Chr.; ed.: ISM I 61, r. 7-9. (Decret al unei asociații).

[- - -] ἀνθ' ὧν αὐτὸν |⁸ [ό δῆμος ἐτίμησεν εἰκόσι τε χαλι[καῖς καὶ στε]φάνοις αἰδίοις· [- - -]

16. Decret onorific. LD: Histria; LP: în paramentul incintei târzii; sec. II a. Chr.; ed.: ISM I 178 și 179.

Αγαθὴ Τύχη! | Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τὸν | ἀρχιερέα καὶ ποντάρχην |⁴ /////////////////////////////// ἐν πολι[τοῖς διαδειξάμενον τὴν] | περὶ τὴν πατρίδα εὔνοιαν], | προνοησάμενον δὲ [καὶ] |⁸ τῆς κατασκευῆς τοῦ λ[ι]μένος καὶ λογιστεύσαν] | τα μετὰ πάσης πίστεως, | δημοσίᾳ τῇ ἀναστάσει τοῦ |¹² ἀνδριάντος ἡμείψατο.

17. Decret onorific pentru Diophantos. LD: Chersonesos; LP: Muzeul Ermitage; cca. 107-104 a. Chr.; ed.: IOSPE I² 352, r. 47-54.

[- - -] δεδόχθαι τᾶι βου|⁴⁸λᾶι καὶ τῶι δάμωι, στεφανῶσαι Διόφαντον Ασκλαπιοδώρου χρυσέωι στεφάνωι Παρθενείοις ἐν τᾶι πομπᾶι, τὸ ἀνάγγελμα ποιουμένων τῶν συμμναμόνων | ‘Ο δῆμος στεφανοῖ Διόφαντον Ασκλαπιοδώρου Σινωπέα ἀρετᾶς ἔνεκα καὶ εὔνο[ί]ας τᾶ[ς] εἰς αὐτὸν· σταθῆμεν δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα χαλκέαν ἐνοπλον ἐν τᾶι ἀκροπόλει |⁵²λε[ι] παρὰ τὸν τᾶς Παρθένου βωμὸν καὶ τὸν τᾶς Χερσονάσου· περὶ δὲ τούτων ἐπιμελέ[ι]ς γενέσθαι τοῖς ἐπιγεγραμμένοις ἀρχουσι, ὅπως ὅτι τάχιστα καὶ κάλλιστα | γένηται. ἀναγράψαι δὲ καὶ τὸ ψάφισμα εἰς τὰν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος [- - -]

18. Decret onorific pentru Diogenes. LD: Histria; LP: Muzeul Histria; ca. 90 a.Chr.; ed.: AVRAM 2007, p. 117-118, nr. XXVIII, r. 40-45 (cf. SEG 47, 1125).

[- - -] |⁴⁰ δεδόχθαι τῶι δήμωι ἐπαινέσαι μὲν ἐπὶ τούτοις | Διογένην Διογένου Άμιστηνον? τὸν στρατηγὸν <ἐπὶ> [τῆ]ς πόλεως καὶ στεφανοῦσθαι αὐτὸν χρυσῶι στεφάνῳ | νωὶ ἐν πᾶσι δέ τοῖς ἀγώσιν [ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ] εὔνοιᾳ |⁴⁴ας τῆς εἰς τὸν δῆμον στῆσαι δ' αὐτοῦ καὶ εἰκόνα | χαλκῆν κτλ. - - -]

19. Decret onorific pentru Akornion. LD: Dionysopolis; LP: Muzeul din Sofia, inv. 1200; curând după 48 a. Chr.; ed.: IGBulg I² 13, r. 42-49.

[- - -] ἵνα οὖν καὶ ὁ δῆμος φαίνηται τιμῶν | τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ ἔαυτὸν εὐεργετοῦντας, δεδόχθα[ι τῇ] βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ἐπηγῆσθαι μὲν ἐπὶ τούτοις Ακορνίων[α] | Διονύσιου καὶ στεφανωθῆναι

αὐτὸν ἐν τοῖς Διονυσίοις χρυσ[ῷ] στεφάνω | καὶ εἰκόνι χαλκῆ, στεφανοῦσθαι δὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὸν λ[οι]πὸν χρ[όν]ον καθ' ἔκαστον ἔτος ἐν τοῖς Διονυσίοις χρυσῷ στε[φά]λ^{48v}ῳ, δε[δό]σθαι δὲ αὐτῷ καὶ εἰς ἀνάστασιν ἀνδριάντος τόπον τὸν ἐπιφανέστατον τῆς ἀγορᾶς.

20. Decret onorific pentru Glaukias. LD: Mesambria; LP: Muzeul din Sofia, inv. 4740; sf. sec. I a. Chr.; ed.: IGBulg I² 315, r. 4-13 & 18-20.

[¹⁴] [- - -] δ[εδόχθα]ι τῶι δά[μωι] | ἐπαινέσθαι μὲν [ἐπὶ] τούτοις Γλα[φ]υ|κίαν Αθα[ναίωνος] ιατρὸν ἀνδρα ἀγαθόν [- - -] [¹⁸] [- - -] ἀ[ν]θ[η]μεν] δὲ αὐτοῦ καὶ | ἔνοπλον ικόνα [εἰς] τὸ [ίερο]ν τοῦ Απόλλωνος τοῦ [- - - ἐπιγράψ]αντας· “Ο | δᾶμος Γλαυκίαν Αθαναίωνος ιατρὸν ἀρετᾶς χάριν καὶ εὐνοίας τᾶς | εἰς ἔαυτὸν’ [- - -]

[- - -] τὸ δὲ ψάφισμα τοῦτο εἰς τε λαμῶνα λευκοῦ λίθου ἀναγράψαν [²⁰τες] (sic) ἀνατέμεν εἰς τὸ Ασκλαπιῆν.

21. Decret onorific. LD: Mesambria (Nesebăr); LP: Muzeul Ermitage; sf. sec. I a. Chr./inc. sec. I p. Chr.; ed.: IGBulg I² 320.

[Τὸν δεῖνα τοῦ δεῖνα τιμηθέντα ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ - -] [¹] [- - - καὶ χρυσῷ] σ[τ]ε[φάνωι | - - - ἀρετῆς ἔνεκεν. | [καὶ ἀναγορεύει ἀϊδίωι καὶ εἰκόνι χαλκῇ | [¹⁴] [καὶ παραστέ]ματι δήμου στεφανοῦντι | [τὴν εἰκόνα] καὶ ταφῆι τῇ ἐν πόλει | | [ἀρ]ετῆς ἔνεκεν. | [ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ Τομιτῶν χρυσῷ στεφάνωι [¹⁸] [καὶ εἰκόνι χαλκῇ καὶ παραστέματι δήμου | στεφανοῦντι αὐτοῦ τὴν εἰκόνα, εὐεργέτην | [δόντα] τοῦ δήμου. | [ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ Ιστριανῶν χρυσῷ στεφάνωι, [¹²] [εἰκόνι χ]αλκῇ uacat ἀρετῆς ἔνεκεν. [ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ Απολλωνιατῶν χρυσῷ στεφάνωι, | [εἰκόνι χ]αλκῇ ἀρετῆς ἔνεκεν, θεοῖς πᾶσιν.

22. Decret onorific. LD: Chersonesos; LP: Rezervația arheologică „Chersones Tavričeskij”; din timpul domniei lui Tiberius; ed.: IOSPE I² 355, r. 37-41.

[- - -] Ὁπως οὖν καὶ ὁ δᾶμος φαίνηται | τοῖς εὐεργέταις ἀξίας χάριτας ἀποδιδούς, δε[δόχθαι τὰι βουλᾶι καὶ τῶι δάμωι στεφανῶι]σαι ἐπὶ τοῖς προγεγραμμένοις τὸν δεῖνα - - -ν]ος χρυσέωι στεφάνωι καὶ ικόνι [χαλκέαι? [⁴⁰] ἀρετᾶς ἔνεκεα τᾶς περὶ τὰν ἀνακομιδὰν (?) τᾶς δαμοκο]στίας· ἀναστᾶσαι δὲ αὐτοῦ [τὰν ικόνα | ἐν τῷ ἐπισαμοτάτῳ τᾶς πόλιος τόπῳ (?) - - -] [- - -]

23. Decret onorific pentru Orontes. LD: Olbia (?); LP: originalul este considerat dispărut; către mijlocul sec. I p. Chr.; ed.: IK 58, 3, r. 24-37 [cf. IOSPE I² 79].

[- - -] [²⁴] [- - -] δι' ἀ δὴ δεδόχθαι ἐπαινῆσθαι μὲν Ὄρόνταν Αβάβου | Ολβιοπολείταν ἐπὶ τᾶι διανεκεῖ ποτὶ τὸν | δᾶμον καὶ διὰ προγόνων προνοίᾳ, εἶμεν δὲ [²⁸] αὐτὸν καὶ πολείταν καὶ τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ καὶ ποτιγραφῆμεν ποθ' ἄν κα θέλῃ τᾶν | ἐκατοστύων· τεθῆμεν δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα ἐπίχρυσον

ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ἐν |³² τόπῳ ὃι μὴ ἄλλος ἔχει, καὶ ἐπιγραφὰν ἐπιγράψαι τὰν προδεδηλωμέναν. διαπέμψαι | σθαι δὲ καὶ τὸ ψάφισμα τοῦτο δι’ ἐπιστολᾶς τοῖς Ὄλβιοπολειτῶν ἀρχονσιν, ἵνα καὶ ἡ |³⁶ πατρὶς αὐτοῦ τᾶς Βυζαντίων εὐνοίας πρὸς | τὸν ἄνδρα καὶ τιμᾶς αἰσθηταί.

24. Decret onorific pentru Apollonios. LD: Callatis; LP: originalul este considerat dispărut; către mijlocul sec. I p. Chr.; ed.: ISM III 31, r. 14-20.

[- - -] [ἀναγο] | φεύοντος τοῦ κάρυκος· ὁ δῆμος στεφανοῖ τὸν γυμνασία[ρχαν καὶ ἀγω|¹⁶νο]θέταν καὶ πρᾶτον κατα<στά>σαντα γερουσίαν γερουσιάρχαν Ἀπολλώνιον, ἑτίμα|σε]ν δὲ αὐτὸν ἀναστάσει ε[ἰ]κόνω[ν] χαλκέων τε καὶ γραπτῶν¹⁸ ἐν τῷ ἐπιστάμο|τά]τῳ τόπῳ, ὡ[ν] τὸ ἀνάλωμα μηθὲν τοῖς δαμοσίοις πόροις ἐπιβαρεῖν βου|λόμ]ενο[ς αὐ]τὸς [ύπη]ρχετήσα[το]. τὸ δὲ [ψά]φισμα τοῦτο γραφῆμεν ε[ἰ]ς τελαμῶνα λευ|²⁰κοῦ λίθου καὶ ἀναθῆμεν ε[ἰ]ς τὸν ἐπιστάμοταν τόπον τοῦ [γυμνασίου] [- - -]

25. Decret onorific pentru Sextus Vettulenus Cerialis. LD: Chersonesos; LP: Muzeul Ermitage; după 70 p. Chr.; ed.: IOSPE I² 421.

[Σ]έξ[τον Οὐεττούληνόν] | Κεριάλιν, Αὐτοκράτορος Οὐ[εσ] | πασιανοῦ Καίσαρος Σεβαστοῦ |⁴ πρεσβευτὴν καὶ ἀντιστράτηγον, ὁ | δῆμος.

26. Decret onorific pentru Sextus Octavius Fronto. LD: Chersonesos; LP: Muzeul de Istorie din Moscova; cca. 92 p. Chr.; ed.: IOSPE I² 422.

Σέξτον Ὁκτάουιον Φρόντωνα, πρεσβευτὴν καὶ ἀντιστράτηγον Αὐτοκράτορος Δομετίανοῦ Καίσαρος θεοῦ Σεβαστοῦ Γερμανι|⁴κοῦ, ὁ δῆμος.

27. Decret onorific pentru Iulia Aquilina. LD: Amastris; 97 p. Chr.; ed.: IK 47, 72.

[οἱ] δῆμος ὁ Ἡρακλεωτῶν | [Π]ουλίαν Ἀκυλεῖναν τὰν ε[ύγ] | ενῇ καὶ φίλανδρον καὶ φιλότειμον, ἀμφοτερῶν τῶν πολίων πολεῖτιν, πάσας ἀρετᾶς | καὶ ὃν προέδειξεν ἐλπίδων | ἔνεκα ψαφισμένης τᾶς πατρί|⁸δος Ἀμάστριος ἐν τῷ προγονινικῷ θεάτρῳ τιθῆμεν αὐτᾶς | τὸν ἀνδριάντα, δι’ ἐπιμελείας | Τιβερίου Κλαυδίου Μηνίου τοῦ |¹² ἀνδρὸς αὐτᾶς [- - -]

28. Decret onorific pentru Ariston. LD: Chersonesos; 131-154 p. Chr.; ed.: IOSPE I² 423 (text înscris în 10 coroane care apar pe baza statui).

Ἀρίστωνα Αττίνα τὸν φιλόπατριν. 1. Πρεσβεύοντα | ύπὲρ τᾶς

¹⁸ În opinia noastră, ar fi vorba de statui de bronz și de portrete pictate și nu de „statues de bronze et d’inscriptions (honorifiques)”, cum apare tradus în ISM III, p. 272. Cf. PEKÁRY 1978, p. 736 (=PEKÁRY 1994, p. 153-154): „Εἰκὼν γραπτή ist das gemalte Bildnis, ob jedoch nicht auch Statuen gelegentlich so benannt werden konnten, wie Rostowtzeff vermutet, ist kaum zu entschieden”.

ἐ|λευθερίας ποι|τὶ τὸν θεὸν Σε|βαστὸ[ν] ἔξα|ετίαν κ[αὶ] ἀ|ποκαμόν|τα. 2. Προ[δ]ική|σαν|τα. 3 Νομοφυ|λακήσαν|τα. 4. Δαμιορ|γήσαντα | καλῶς. 5. Πρεσ|βεύοντα | ποτὶ βασι|λέα Ροιμητά[λ]καν περὶ συ[μ]ιμαχίας κα[ὶ] ἐπιτετε[ν]χότα. 6. Τερα|τεύσα[ν]|τα καλῶς | καὶ ἵκονι | χαλκέα|ι. 7. Διοι[κ]ήσαν|τα καὶ φωτί|σαντα χρή|ματα [τ]ὰι πόλει. 8. Πρεσ|βεύοντα | ποτὶ βα[σ]ιλέ|α Ροιμητάλ|καν τὸ δεύτε|ρον κ[αὶ] ἐ|πιτετευχό|τα. 9. Δαμιορ|γήσαντα καὶ εἰκόνι | τελ[έαι]. 10. Πολ[ε]ιτευ|όμενον κα|λ[ά]ως.

29. Decret onorific. LD: Chersonesos; sec. II p. Chr.; ed.: IOSPE I² 424 (text înscris în cinci coroane care apar pe baza statuii).

[- - -] | [τὸν δεῖνα - - - ο]ς τὸν καλῶς | [πολειτευσάμενον]. | 1. [Ιερατ]εύσ[αν|τα | ὁ δᾶ]μος | κ[αὶ] ἵ]κονι | [χαλκέαι]. | 2. Γυμνασ[ι]|α[ρ]χήσαν|τα. | 3. [- - -] | 4. Δαμιορ[γ]ή|σ[αντ]α. | 5. Προδι|κήσαν|τα.

30 Decret onorific pentru Demokrates. LD: Chersonesos; LP: Muzeul de la Theodosia; mijlocul sec. II p. Chr.; ed.: IOSPE I² 425.

Αγαθῆι τύχηι | Δημοκράτην Αριστο|γένους πρόεδρον [μὲν εἰσηγη] |⁴σάμενον ἐνδόξος [καὶ δημητρίορήσαντα, δις δ' ἄρχαντα τὴν | λαμπροτάτην [ἀρχὴν καὶ πλεονάκις (?)] πρεσβ[εύσ]αν[τα παρὰ τοὺς |⁸ Σεβασ]τοὺς προίκα ύπέρ [τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος καὶ τε[μη]θέντα ύπὸ τῆς πόλεως ἀδιδίῳ | ἀναγ[ορεύσ]ει, θιασαρχήσαν[τα καὶ |¹² πᾶσα]ν λειτουργίαν τελέσαν[τα, | πολ]ειτευσάμενον ἐν πᾶσιν | ἀγνῶς, τὸν κτίστην καὶ ἀσύνικ[οι] | τον καὶ φιλόπατρον ἡ κρατίστη |¹⁶ βουλὴ καὶ ὁ ιερώτατος δῆμος | εύνοίας χάριν.

31. Decret onorific. LD: satul Sibioara, jud. Constanța; LP: Muzeul Național de Antichități [Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, inv. L 69; cca. 155 p. Chr.; ed.: ISM II 57.

Τύχαι ἀγαθᾶι] | Ά βουλὰ [καὶ ὁ δᾶμος] | τὰς θεοκτίστ[ου Ήρα] |⁴κλείας ἐτείμασ[αν τὸν] | ἔαυτὰς πάτρωνα [καὶ εὐ] | εργέταν Τ(ίτον) Φλ(άουιον) Παλατείν[αι Λογγῖ] | νον Κ(οίντον) Μάρκιον Τούρβω[να, |⁸ ύπατον, πρεσβ(ευτὰν) Σεβ(αστοῦ) καὶ ἀντ[ιστράτηγον | ἐ]παρχείας Μυσίας τῆς κάτω], | ἐπιμελητὰν τόπων καὶ ἔργων | δημοσίων, πρεσβ(ευτὰν) καὶ ἀντ[ιστράτηγον] |¹² Γαλλίας Λυγδωνησίας, π[ρεσβευτὰν] | λεγ(εῶνος) α' βοηθοῦ, στρατηγόν, ἀγορανόμον], | ταμίαν Λ(ουκίου) Καίσαρος, ἥ[λαρχον φυ] | λῆσ γ' ἵπεέων Ρωμαίων, [χιλίαρχον] |¹⁶ σπειρης α' Γερμάν[ων διὰ ἐπι] | μελητὰν πρεσβευτὰν τὰς ιδίας πόλεως Φιλο(?) | τείμου Ιππονείκου καὶ Ήρα[κλείδου] | Λευδίκου καὶ Διονυσίου [- - -]

32. Decret onorific pentru T. Aurelius Calpurnianus Apollonides. LD: Chersonesos; LP: Rezervația arheologică „Chersones Tavričeskij”, inv. 37206/30; 174 p. Chr.; ed.: SEG 45, 985 [= AÉ 1996, 1359, r. 17-30].

[- - -] ἔπειτα δὲ καὶ | αὐτὸν ἐπαινέσαι Τ. Αὐρήλιον Καλπουρνιανὸν | Απολλωνίδαν τειμᾶσαί τε πά[σα] τειμᾶ, ὥστε εἰκόνα[ς] |²⁰ τε ἀναθῆμεν καὶ ἀνδριάντας [ἀναστῆμεν αἰώνι[α] | καρύγματα ἐσσούμενα τᾶ[ς φ]ανεροῖς ἐς ἀμὲν εὐ[τ]οίς δόμεν δὲ αὐτῷ προξενίας πολειτείαν, ἐσπλουν τε καὶ ἔκπλουν ἐν εἰράνᾳ καὶ π[ολ]έμῳ [ἀ] |²⁴ συλεὶ, ἀσπονδεὶ αὐτῷ τε καὶ ἐκγόνοις καὶ [χ]ρά[μα] | σιν αὐτοῦ· βουλευτάν τε ἔμεν αὐτὸν καὶ σύνψα|φον τοῖς ἀρχαθεν Χερσον[α]σιτᾶν προέδροις, | μετέχειν τε πάντων τῶν ἐν τὰ [π]όλει τῶν καὶ Χερσονασιτᾶν τοῖσι πράτοις μέτεστιν· τὸ δὲ ψάφισμα | τοῦτο ἀναγραφᾶμεν λευκολ[ί]θῳ στάλα καὶ θέμεν | ἐν τῷ ἐπισαμοτάτῳ τας πόλι[ο]ς τόπῳ.

33. Decret onorific pentru Numenios. LD: Odessos; LP: Muzeul din Varna, inv. II 1470; sec. II p. Chr.; ed.: IGBulg I² 65.

Ο δῆμος Οδησσιτῶν | Νομήνιον τοῦ δεῖνα] | ἀγάλματι [ἐστεφάνωσε] |⁴ καὶ ὁ δῆμος Τομιτῶν] | καὶ Καλλατιανῶν] | καὶ Ιστοι[ανῶν] | καὶ Δι[ονυσοπολιτῶν] |⁸ καὶ [Μεσσαμβριανῶν].

34. Decret onorific pentru Africanus (?) Quietus. LD: Tomis; LP: Muzeul Național de Antichități [Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, inv. L, nr. 562; sec. II p. Chr.; ed.: ISM II 71.

[Αγαθῇ τύχῃ· | Ή βουλὴ καὶ ὁ δῆμος | τῆς μητροπόλεως |⁴ Τόμεως Αφρικα(?)] | νὸν Κυ[ῆ]τον στρατευσάμενον ἐνδόξως καὶ ἀγορανομή |⁸ σαντα ἐπιφανῶς | καὶ ύπερβαλόμενον | τοὺς πρὸ ἔα[υ]τοῦ τειμῆ[ς] | χάριν· ἀνέστησέν |¹² τε τὸν ἀνδριάντα Σωστία Αφρικ[αν]ή γυνὴ αὐτοῦ.

35. Decret onorific pentru Sossia Africana. LD: Tomis; LP: Muzeul Național de Antichități [Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, inv. L, nr. 144; sec. II p. Chr.; ed.: ISM II 72.

Αγαθῇ τύχῃ· | Ή βουλὴ καὶ ὁ δῆμος | τῆς μητροπόλεως |⁴ Τόμεως Σωσσίαν Αἰφρικανὰν γυναικα | Κυήτου ιερασαμένην μητρὶ θεῶν |⁸ θυγατέρα Γ. Ιουλίου Αἰφρικανοῦ ύπερβαλόμενην τὰς πρὸ ἔαυτῆς καὶ ἐπικοισμή |¹² σασαν τὴν θεὸν ἀναθήμασιν χρυσέοις | τειμῆς χάριν.

36. Decret onorific. LD: Tomis; LP: Muzeul Național de Antichități [Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Inv. L 544; sec. II p. Chr.; ed.: ISM II 77.

[- - -] | [ἡ τῶν - - - πό] | λις τὸν ἔαυτῆς πάτρων |⁴ να καὶ εὐεργέτην πάση[ς] | ἀρετῆς ἔνεκεν, πρεσβεύοντος Βάσου | Μενεκράτους.

37. Decret onorific. LD: Ciobruci (provine de la Tyras); 182/83 p. Chr.; ed.: IOSPE I² 2.

[- - -] |¹² [- - - δε] | δόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ Κοκκήιον - - - | νον τετειμῆσθαι χρυσῷ στεφάνῳ κ[αὶ τύπ]ῳ ἐπιχρύσω?], τό τε ψήφισμα

τελειωθὲν ὑπὸ τοῦ γραμμ[ατέως] |¹⁶ τῆς πόλεως Οὐαλερίου Ρούφου δοθῆναι τῷ π[ατρὶ] αὐτοῦ Κοκκηίῳ Οὐάλεντι καὶ τὸ ἀντίγραφον ἀ[ποτε] | θῆναι εἰς τὰ δημόσια. [- -]

38. Decret onorific pentru Aurelius Priscus Isidoros. LD: Tomis; LP: British Museum; epoca Severilor; ed.: ISM II 96.

Αγαθῆι τύχῃ· | Κατὰ τὰ δόξαντα τῇ κρατίστῃ βουλῇ | καὶ τῷ λαμπροτάτῳ δῆμῳ τῆς |¹⁴ λαμπροτάτης μητροπόλεως Τόμεως | Αὔργυλιον Πρείσκιον Ισίδωρον | τὸν ποντάρχην καὶ ἀρχαντα τὴν | πρώτην ἀρχὴν ἀγνῶς καὶ ἀμέμπτως |¹⁸ καὶ ἀρχιερασάμενον, τὴν δι' ὅπλων | καὶ κυνηγεσίων φιλοδόξως φιλοτειμίᾳγ | ἐφεζῆς ἡμερῶν ἔξ μὴ διαλιπόντα | καὶ τὴν ἀρχιέρειαν, σύνβιον αὐτοῦ, |¹² Οὐλπίαν Ματρῶναν, | πάσης τειμῆς καὶ ἀρετῆς χάριν, | τὸν καὶ βουλευτὴν καὶ τῶν πρωτευόντων | τῆς λαμπροτάτης Φλαονίας Νέας | Πόλεως καὶ Αντιπατρίδος.

39. Decret onorific pentru Aurelius Priscus Annianus. LD: Tomis; LP: British Museum; epoca Severilor; ed.: ISM II 97.

Αγαθῆι τύχῃ· | Κατὰ τὰ δόξαντα τῇ κρατίστῃ | βουλῇ καὶ τῷ λαμπροτάτῳ δῆμῳ τῆς λαμ|¹⁴προτάτης μητροπόλεως καὶ | α' τοῦ Εὐωνύμου Πόντου Τόμεως τὸν | ποντάρχην Αὔρ(ήλιον) Πρείσκιον | Αννιανὸν |¹⁸ ἀρχαντα τοῦ κοινοῦ τῶν Ἐλλήνων καὶ τῆς μητρο|πόλεως τὴν α' ἀρχὴν ἀγνῶς καὶ ἀρχιερασάμενον, τὴν δι' ὅπλων καὶ κυνηγεσίων ἐνδόξως | φιλοτειμίᾳν μὴ διαλιπόντα, ἀλλὰ καὶ βουλευ|¹²τὴν καὶ τῶν πρωτευόντων Φλαονίας Νέας Πόλεως, καὶ τὴν ἀρχιέρειαν, σύνβιον αὐτοῦ, | Ιουλίαν Ἀπολαύστην | πάσης τειμῆς χάριν.

40. Decret onorific pentru Theokles. LD: Olbia; a doua jumătate a sec. II/înc. III p.Chr.; ed.: IOSPE I² 40, r. 32-46 [cf. HEINEN 2009: p. 22-23, cu fotografie la p. 30].

[- - -] |³² [- - -] ὥστε ἐπὶ τούτοις τοὺς πολείτας καὶ τοὺς ξένους | διὰ τὸ ἀφηρῆσθαι τοῦ προεστώτος τῆς πόλεως ἀνδρὸς λελυ|πῆσθαι ἀξιῶσαί τε τὴν τε βουλὴν καὶ τὸν δῆμον καὶ τὰς πόλεις, ὃν | ἐπεδήμουν οἱ (ξ)ένοι, στεφανωθῆναι τὸν Θεοκλέα χρυσῷ στεφά|³⁶νω καὶ ἀναγορευθῆναι ὑπὸ τοῦ κήρυκος, ὅτι ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος | καὶ αἱ πόλεις τῶν παρεπιδημούντων ξένων στεφανοῦσιν Θεο|κλέα Σατύρου, νεικητὴν γενόμενον τῶν ἀπ' αἰῶνος περὶ τῶν κοινῆ | πᾶσιν διαφερόντων καὶ τῶν τῇ πόλῃ συμφερόντων, καὶ ἀνατεθῆναι αὐ|⁴⁰τοῦ εἰκόνα ἔνοπλον | δημοσίᾳ ἐν τῷ γυμνασίῳ, οὐ τῆς κατασκευῆς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτὸς πεποίητο· τὸ δὲ ψήφισμα τοῦτο ἀναγραφῆ|ναι εἰς τὴν στήλην λευκολίθον καὶ ἀνατεθῆναι ἐν τῷ ἐπισημοτάτῳ τῆ[ς] | πόλεως τόπῳ εἰς τὸ μαθεῖν πάντας τὸν ἄνδρα πρὸς ἀνδρεί(α)ν μὲν |⁴⁴ εὔτολμον καὶ πρὸς ἀρετὴν δὲ ἄοκνον καὶ πρὸς(ς) πολείτας σωτήριον καὶ πρὸς ξένους φιλάνθρωπον, ḥ (ε)ἰς προτροπὴν τῶν τὴν πόλιν φιλεῖν καὶ εὐεργετεῖν δυναμένων.

41. Decret onorific pentru Kalisthenes. LD: Olbia; 193-211 p. Chr.; ed.: IOSPE I² 42 (frag. f).

[- - -] καὶ ἀναγορευθῆ | [ναι] ὑπὸ τοῦ κήρυκος· Ή [βουλὴ καὶ ὁ δῆμος στεφανοῖ χρυσῷ στεφάνῳ |⁴] Καλλισθένην Καλλισθένο[υς, ἀνδρα ἀγαθὸν τῇ πατρίδι αἱ γενόμενον, ἀρετῆ]ς ἔνεκεν [καὶ τῆς εἰς τὸν δῆμον τὸν Ολβιοπολειτῶν | καλοκαγαθί]ας· ἀνατεθῆ[ναι δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα ἔνοπλον (?) ἐν τῷ | ἐπισημοτά]τῳ τῆς πόλ[εως τόπῳ καὶ ἐπιγράψαι τάδε· Ό δῆμος Καλλισθένην Καλλι[σθένους (?) - - -].

42. Decret onorific. LD: Junisčilar/Balkanci¹⁹; LP: Muzeul din Sofia, inv. 1202; 198-217 p. Chr.; ed.: IGBulg I² 16, r. 8-11.

[- - -] |⁸ [- - -] καὶ διανομὰς τῇ κρατίστῃ βουλῇ [ἐπὶ τῇ] | ἀναστάσει τοῦ ἀνδριάντος Μ(ᾶ)κον] Α[ὺρ(ήλιον)] | Δημήτριον Διογένους βουλὴ [δῆμος Διονυ] | σοπολειτῶν τειμῆς χ[άριν].

43. Decret onorific. LD: Olbia; epoca romană; ed.: IOSPE I² 63, r. 4-7.

[- - - ἀνατε] |⁴θῆναι δὲ α[ύτοῦ καὶ εἰκόνα (?)] | ἐπίχρυσον ἐν τῷ ἐπισημοτάτῳ] | τῆς πόλεως τόπῳ καὶ ἐπιγράψαι] | Ό δῆμος τὸν δεῖνα - - -].

44. Decret onorific. LD: Constanța; LP: Muzeul Național de Antichități [Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, inv. L, nr. 1519; epoca romană; ed.: ISM II 100.

Αγαθῆι [τύ]χηι | Σπεῖρα Ρωμαίῳ[ν ἐτίμησεν] | ίερέα Βειτάλιον [- - -] |⁴ εἰκόσι καὶ ἀνδριάσ[ι τειμῆς] | χάριν.

45. Decret onorific. LD: Tomis; LP: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, inv. 1460; în timpul domniei lui Docletian; ed.: ISM II 113.

[- - -] | *Ordinibus Scythicis curas | qui sustulit aegras |⁴ [orna]tamque dedit secur[is | degere vitam].*

BIBLIOGRAFIE

AVRAM 2007 – A. Avram, *Le corpus des inscriptions d'Istros revisité*, Dacia 51 (2007), p. 79-132.

AVRAM 2012 – A. Avram, *Revision eines Ehrendekrets der Stadt Istros* (comunicare prezentată la Congresul XIV de epigrafie greacă și latină de la Berlin).

¹⁹ Vezi precizarea făcută de G. Mihailov, *ad IGBulg I² 16, p. 64: „... Dionysopolis positum esse satis appareat”.*

- COJOCARU 2009 – V. Cojocaru, *Zum Verhältnis zwischen Steppenbevölkerung und griechischen Städten: Das 'skythische Protektorat' als offene Frage*, Tyche 23 (2009), p. 1-20.
- COJOCARU 2013 – V. Cojocaru, *Relațiile interponentice ale orașelor grecești de la nordul Mării Negre și contactele acestora cu barbarii din hinterland pe baza izvoarelor epigrafice*, în: F. PANAIT-BÎRZESCU, I. BÎRZESCU, F. MATEI-POPESCU, A. ROBU (ed.), *Poleis în Marea Neagră: relații interponentice și producții locale*, București 2013, p. 87-142.
- ECK 2003 – W. Eck, *Devotus numini maiestatique eorum. Repräsentation und Propagierung der Tetrarchie unter Diocletian*, în: HESBERG, H. von (ed.), *Medien in der Antike. Kommunikative Qualität und normative Wirkung*, Köln, 2003, p. 51-62.
- HEINEN 2009 – H. Heinen, *Repräsentation von Identität und Zugehörigkeit: eine Einführung. 3. Theokles von Olbia: ein idealer Polisbürger und Freund der Fremden*, în: A. COŞKUN, H. HEINEN, S. PFEIFFER (ed.), *Identität und Zugehörigkeit im Osten der griechisch-römischen Welt. Aspekte ihrer Repräsentation in Städten, Provinzen und Reichen*, Frankfurt am Main, 2009, p. 21-33.
- HUPE (ed.) 2006 – J. Hupe, *Der Achilleus-Kult im nördlichen Schwarzmeerraum vom Beginn der griechischen Kolonisation bis in die römische Kaiserzeit. Beiträge zur Akkulturationsforschung, Rahden/Westf.* (Internationale Archäologie 94).
- JAJLENKO 1989 – V.P. Jajlenko, *Ol'vijskij dekret v čest' synovej chersonesita Apollonija*, VistD 20 (1989), p. 252-268.
- PEKÁRY 1978 – Th. Pekáry, *Statuen in kleinasiatischen Inschriften*, în: S. SAHIN, E. SCHWERTHEIM, J. WAGNER (ed.), *Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens. FS für Friedrich Karl Dörner*, Bd. II, Leiden, 1978, p. 727-739 (EPRO 56) (= PEKÁRY 1994, p. 145-161).
- PEKÁRY 1994 - Th. Pekáry, *Ausgewählte Kleine Schriften*, hrsg. von H.-J. DREXHAGE, St. Katharinen (PHAROS – Studien zur griechisch-römischen Antike, Bd. IV).
- QUASS 1993 – F. Quass, *Die Honoratorensschicht in den Städten des griechischen Ostens. Untersuchungen zur politischen und sozialen Entwicklung in hellenistischer und römischer Zeit*, Stuttgart, 1993.
- TUNKINA 2002 – I.V. Tunkina, *Russkaja nauka o klassičeskikh drevnostjach juga Rossii (XVIII – seredina XIX v.)*, St. Petersburg, 2002.
- VINOGRADOV 1989 - Ju.G. Vinogradov, *Političeskaja istorija Ol'vijskogo polisa VII-I vv. do n.e. Istoriko-epigrafičeskoe issledovanie*, Moscova, 1989.